

У гущі екстремальних подій

Лариса Брюховецька

«Перша сотня»

Автори сценарію і режисери: Ярослав Пілунський, Юрій Грузінов, Юлія Шашкова.

Оператори: Ярослав Пілунський, Юрій Грузінов.

«Альбатрос Комунікес Україна». 2018.

Тривалість 1 год. 40 хв.

Приз глядацьких симпатій МКФ «Docuday UA», 2018.

Вийшов у прокат в березні 2019 р.

Незважаючи на те, що від показаних у «Першій сотні» подій минуло чотири роки (завершальний епізод відноситься до 2015-го, а роботу над фільмом завершили в грудні 2016-го), ця репортажна стрічка привертає увагу зображенням фактично невідомих нюансів Революції Гідності та першого року війни на Донбасі. Можна з певністю сказати, що зафіксований авторами матеріал – ексклюзивний, що такого не зустрінемо в інших фільмах про Майдан.

Майдан як історична подія, що привернула увагу світової спільноти до України, для фахових кінематографістів став невичерпним джерелом. Бо все, що там діялось наприкінці 2013-го і на початку 2014 року, просилося на екран, потребувало фіксації, і всі, хто зняв там фільми, від Сергія Лозниці («Майдан») до Сергія Маслобойщикова («Український аргумент»), пропонували своє бачення подій, вибудовуючи власну авторську концепцію й орієнтуючись на певного глядача: вітчизняного чи зарубіжного. Хтось надавав можливість учасникам Майдану коментувати події, хтось обходився без коментарів. Дехто з українських документалістів пов'язав події на Майдані з подіями першого року війни на Донбасі, хоча робив це стисло і без осмислення (зрозуміло, для поїздки туди потрібне фінансування, а знімання на лінії зіткнення були пов'язані з ризиком), тож не дивно, що документалістику затінили ігрові стрічки, які базувались на документальній основі: «Кіборги» Ахтема Сеїтаблаєва, «Донбас» Сергія Лозниці, «Позивний “Бандерас”» Зази Буадзе.

У переповненому просторі Майдану Ярослав Пілунський та Юрій Грузінов знайшли свою локацію. Локацію своєрідну, що визначила характер фільму і його концепцію. Вони обрали місце, де містилась сотня самооборони Майдану, названа «Львівською брамою», розташована у верхній точці Майдану, сказати б, «на передовій», під мостом-аркою біля вулиці Інститутської (влітку 2014 року барикаду розбирали, і видно, якою вона була, – справжнє укріплення). Автори фільму дають можливість побувати в тій локації, і, судячи з короткого епізоду, що нагадує нараду, це

«Вони вийшли проти криміналу пліч-о-пліч опиратися тим, хто намагався зробити їх рабами. На цьому ідея закінчувалася. Перебуваючи всередині цього процесу, ми розуміли, що далі має бути розвиток подій, які ми повинні відстежувати для історії і розуміння. Почалася війна, ми поїхали за нашими героями на фронт. З ідеєю цього фільму ми жили кілька наступних років».

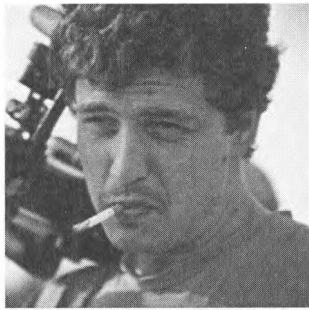
(Ярослав Пілунський)

Кадр з фільму «Перша сотня». Режисери Ярослав Пілунський, Юрій Грузінов, Юлія Шашкова. Україна, 2018.

був військовий штаб. Коли на сцені Майдану лунали пісні, тут обдумували «військові операції», стратегію спротиву, виховували недисциплінованих. І в тоні, яким вичитують порушників, відчувається воля військових людей, і виховання сприймається як цілком зрозуміле, бо дисципліна є запорукою перемоги. Але планування «військових операцій» не фіксувалось (та й чого б розкривати їх перед камерою?). До речі, якщо говорити про стосунки між персонажами стрічки, які спочатку ще не сприймаються індивідуалізовано, і кінооператорами, то відчувається взаємна згода-довіра, без чого такий правдивий фільм був би неможливий. Враження таке, що кінематографісти були не просто спостерігачами, а частиною цієї «бойової одиниці», і це враження посилюється в одному з ключових епізодів. Маю на увазі ризиковану і зухвалу вилазку майданівців на територію противника, тобто на урядовий квартал, що його щільним кільцем охороняв «Беркут». Камера простує за сміливцями, які проникають у заборонене місце через парк, і фіксує, як на освітленій вулиці лупцюють беркутівця, як захоплюють щити, як по команді відходять.

Це вже справді військова операція, і варто подивуватися сміливості її учасників, зокрема й тих, хто це знімав. Персонажі проявляють себе поступово. Знімальна група на Майдані – на Інститутській і на Грушевського – очевидно, акцентує на них увагу, хоча для глядача вони поки що анонімні: коли люди на Майдані передають живим ланцюгом дрова, і в цей час починає лунати Гімн України, саме учасники «Львівської брами» не зупиняють роботу, кажучи, що дорога кожна хвилина. І ще один епізод: заключна дія епопеї Майдану – прощання з Небесною сотнею. В об'єктиві – командир, який дає розпорядження щодо прощання із загиблим побратимом. І майже впритул монтується фраза: «О, Юлька чеше». Майне думка, що йдеться про якусь знайому чи сусідку по квартирі. Але в людській тисняві кінокамера вихоплює інвалідну коляску, в якій Юлія Тимошенко пробирається до сцени. Цей епізод триває секунду-дві, але запам'ятовується в перенасиченому бурхливим життям фільмі.

Співавторка сценарію і режисерка Юлія Шашкова.
Співатор сценарію і режисер Юрій Грузінов.

Епізоди Майдану і війни датовано: зокрема знакові події січня 2014-го, коли з'явилися перші жертви, і лютого, коли беркутівці стріляли у протестантів, коли загиблих назвали «Небесною сотнею». Але оповідь у фільмі нелінійна: автори перекидають події в часі, чергуючи Майдан і війну на Донбасі. Такий композиційний хід не роз'єднує події, навпаки, допомагає сприймати їх цілісно, дозволяє краще зрозуміти мотивації персонажів, котрі вже на Майдані усвідомили, хто є ворог, і були готові воювати за Україну. Перша сотня рушила на українсько-російську війну прямо з Майдану. Різні за віком люди прагнули відомстити за вбитих побратимів, а ще – захистити свою країну від ворога.

Ми не тільки бачимо, а й чуємо цих людей. Вони не промовляють пафосних речей. Навпаки, їхня мова щільно пересипана лихослів'ям (спілкування в кадрі переважно російською, автори подають субтитри українською, де маючі пишуть скорочено). Автори фільму дотримуються правди життя.

Між Майданом і Донбасом – стислий епізод у тренувальному таборі «Десна», де в порожніх приміщеннях новоспечені бійці різного віку розставляють залізні ліжка (порівняно з Майданом, це вже цивілізовані умови). Там же складають військову присягу. А потім – фронт. Бункер.

Кадр з фільму «Перша сотня».

Військова техніка: найперша, що її поставляли на фронт. Камера уважна до деталей – як військових, так і побутових. Власне, в серпні 2014 року показано бійців, підопічних знайомого нам з Майдану командира з позивним Висота. Є там епізод з бійцем, якого викрили у зловживанні: він міняв у місцевого населення продукти на алкоголь. Поводяться з ним брутально – дисципліна і закони війни не терплять таких вчинків. Начальник медслужби говорить: «Пенсіонери відають останнє, що мають, аби нас підтримати, а ти...». Ми бачимо крупним планом обличчя порушника, і в його очах читаємо: він зрозумів, що накоїв. Про військову обстановку на фронті засвідчує епізод, коли командир з бійцями їде підтримати один із блокпостів, аби захистити його від обстрілів і знешкодити ворога. Перестрілка, очікування ночі, щоби повернутися в місце дислокації. Повернення, вечір (впродовж дня було не до їжі). Жінка, начальник медслужби, насипає їжу для командира. З фронтових епізодів дізнаємось, що це його дружина. Чутно голоси інтимної сцени освідчення в коханні, які через хронометричне табло монтуються зі словами: «Через 9 місяців». Пологовий будинок, дружина має народжувати, поруч сидить її чоловік, мовчки вболіваючи. Жінку везуть в операційну, камера з деякої відстані знімає операцію кесаревого розтину, бачимо немовля. Цією натуралістично-символічною сценою (тріумф життя) завершується розповідь про першу сотню добровольців, які захищали нас улітку 2014-го. Втім, Ярослав Пілунський стверджує, що назва фільму збірна, мається на увазі не конкретна Перша сотня «Львівська брама», а умовно перша сотня чи перша сотня тисяч людей, які взяли на свої плечі відповідальність за країну. У завершальних титрах автори подають фото і справжні імена персонажів з коротким повідомленням, хто вони і ким стали після фронту: Євгенія Янченко (Єва), Андрій Янченко (Висота), Євген Акастюлов (Дев'ятка), Антон Шевчук (Растішка), Олександр Абаєв (Хан), Олександр Третяков (Касатка). Переважно це бізнесмени, медики, люди мирних професій. Самовіддані й жертвовні, вони захищали нашу країну в екстремальних умовах літа 2014-го.